

En lokal folkekirke i en global tid

Folkekirkemøde fredag den 6. maj 2016, oplæg ved Søren Dalsgaard

1. Det konkrete møde

Nogle kender måske Abel. Abel kan man for tiden møde i TV-programmet "Asger og de nye danskere" på DR2, hvor erhvervsmanden Asger Aamund forsøger at hjælpe en gruppe nydanskere med at komme i arbejde.

Jeg mødte Abel for første gang umiddelbart efter at han var ankommet i Danmark tilbage i 2014, da han dukkede op til en engelsk gudstjeneste i min sognemenighed. Her er Abels egne ord om, hvad hans møde med kirken i Danmark kom til at betyde for ham:

"Jeg var næsten lige ankommet til Danmark. En ven fra Pakistan spurgte, om jeg ville med i kirke. Alle mine venner fra Eritrea ville også gerne med, så vi var i alt ca. 15 personer, der tog af sted sammen. I mit hjemland gik jeg altid i kirke, men på grund af flugten havde jeg ikke haft mulighed for at komme i kirke i 2-3 måneder. Det, at jeg nu kunne komme i kirke, gjorde mig meget rørt.

I kirken blev jeg spurgt hvad jeg hed, og jeg blev tiltalt ved mit navn. Det gjorde, at jeg følte mig hjemme. Når man bliver kaldt ved sit navn, føler man sig værdsat. Alle andre steder blev jeg præsenteret ud fra min status som flygtning. Men i kirken var jeg først og fremmest et menneske, ikke en flygtning.

Da jeg fik opholdstilladelse, blev jeg sendt til Ringsted Kommune, hvor jeg kom til at bo i nogle midlertidige boliger sammen med en masse andre flygtninge. Folk i Ringsted vidste ikke noget om os, og når vi gik på gaden var der ingen, som smilede til os. En dag kom en person fra den menighed, hvor jeg kom, mens jeg boede på asylcenteret, og inviterede mig med i kirke lokalt i Ringsted. Det skulle blive det, der kom til at bryde isen.

I kirken i Ringsted blev vi budt velkommen, og også her blev vi introduceret og tiltalt med vores navn. Og vi blev ikke kun budt velkommen i kirken, men blev også inviteret til at besøge folk fra menigheden i deres hjem. Præsten skabte forbindelse til en genbrugsbutik, Kirkens Genbrug, hvor vi snart fik lov at blive frivillige.

Mange folk tror, at når vi er flygtninge, så er vi afhængige og har ikke noget at bidrage med. Men i kirken var det anderledes. Her blev vi behandlet med værdighed, og vi fik mulighed for at bidrage med noget".

Abels historie viser tre ting om, hvad kirken har at byde ind med.

For det første hersker der her et **menneskesyn**, som gjorde at Abel først og fremmest blev set som et menneske, ikke som en flygtning.

For det andet tilbyder kirken noget af det, som er allervigtigst for nye borgere i vores samfund, nemlig at være en ligeværdig del af et **fællesskab**.

For det tredje er folkekirken bogstaveligt talt **landsdækkende**. Uanset hvor i landet man flytter hen, så er kirken til stede.

Abels historie er ikke unik. Mange har haft en tilsvarende oplevelse. I nogle kirkelige sammenhænge bliver man tilbudt at få en dansk **venskabskontakt**. Nogle kirker har etableret mødesteder, hvor man kan være sammen med andre og træne det danske **sprog**. Endnu flere steder i landet kunne man som kirke tilbyde en **praktikplads**, fx som graver eller kirketjener, og de kirkelige organisationers genbrugsbutikker vil være en unik mulighed for at give nye danskere mulighed for at indgå i et dansk arbejdsfællesskab.

Al begyndelse starter med det konkrete møde mellem danskere og nydanskere. Kun når der eksisterer en tæt direkte relation kan den fælles rejse begynde.

2. Evangeliet og kulturen

Folkekirken lever i en tradition, som bygger på den grundtvigske tanke om sammensmeltningen af det folkelige og det kirkelige. I de tidlige år var folkeligheden præget af den nationale politiske bevægelse, som resulterede i, at der i Danmark efter 1864 var et sammenfald mellem folket som politisk og som etnisk størrelse. Derfor blev den kristendom, som kom til at karakterisere folkekirken, også udpræget national: Folkekirken blev danskernes kirke.

Folkekirken kan således betragtes som den stedlige kirke, hvor evangeliet har haft sit konkrete nedslag i en bestemt kultur, nemlig den danske. I teologisk henseende kan den proces beskrives ved inkarnationen, dvs. det at Gud blev menneske. Her ikklædte den evige og absolutte Gud sig foranderligheden og udtrykte sig selv gennem kultur og sprog i personen Jesus Kristus. Inkarnationen er et paradigme for den proces, der finder sted hver gang evangeliet slår rod et nyt sted og tager farve af kulturen. Kristendommen er derfor med rette af teologer blevet kaldt en oversættelsesbevægelse, hvilket står i modsætning til det mere statiske kultursyn, som man finder i fx Islam.

Henry Venn var fra 1841-1873 generalsekretær for det store engelske missionselskab, Church Mission Society, og betragtes af mange som 1800-tallets største missionsteolog. I 1868 forfattede han skriftet "Om Nationalitet", som gav formaninger og praktiske anvisninger til de udsendte missionærer om, hvordan de skulle forholde sig til de lokale kulturer og befolkninger, som de arbejdede iblandt.

Den første formaning lyder, at missionærerne skulle "studere nationale udtryk hos den befolkning, I arbejder iblandt, og udvise den ypperste respekt for nationale særpræg". Han advarede i forlængelse af dette mod den nationale britiske stolthed, som let kunne anspore missionærer til at dømme de lokale ud fra normer i den britiske moderkirke.

I samme skrift formanede Henry Venn til, at missionærerne skulle "lade den lokale kirke blive organiseret som en national institution" og sørge for at udruste lokale ledere, så kirken hurtigst muligt kunne blive uafhængig af moderkirken og blive etableret med egen ledelse.

Henry Venn og Grundtvig har det til fælles, at de begge har en stærk vægtlægning på kirkens universalitet samtidig med, at de har et stærkt fokus på den stedlige kirkes nationale karakter. Det bunder i en teologisk opfattelse af forholdet mellem evangeliet og kulturen – eller som man vil udtrykke det på grundtvigsk, mellem det kirkelige og det folkelige.

Det store spørgsmål er, hvad der sker, når den kultur, hvorigennem evangeliet har haft sit nationale udtryk, forandrer sig.

Især i de senere årtier er der sket store omvæltninger i Europa på grund af globaliseringen. Det danske samfund er ikke homogent på samme måde som dengang folkekirken blev til. Den udvikling kan man begræde eller favne med begejstring – afhængig af politisk overbevisning – men man kan ikke nægte, at den har fundet sted. Den forandrede kontekst kalder på en omstilling i folkekirken.

I Folkekirkens Asylsamarbejde lavede vi for nylig en kortlægning af asylansøgere i Danmark, som bliver kristne. På baggrund af kortlægningen kunne vi konkludere, at mindst 100 iranere de foregående tre måneder var blevet døbt, og at mindst 250 iranere på det tidspunkt var i gang med dåbsforberedelse.

Mange af disse konvertitter vil have deres fremtid i Danmark og skal derfor kunne begå sig i en dansk sammenhæng. Men samtidig har de deres særegne kulturelle bagage, som ikke bør negligeres.

I praksis er det nogle steder sådan, at der forventes en betingelsesløs assimilation af nye kristne migranter, hvis de vil være en del af vores ellers så rummelige folkekirke. Mange nye danskere føler, at det er svært at kunne rummes som en del af folkekirken, hvis man samtidig har et stærkt behov for at bibeholde noget af sin særegne kulturelle bagage. Resultatet har været, at migranter danner deres egne fællesskaber uden for den folkekirkelige ramme (migrantmenigheder).

Der er mere på spil her end blot praktikaliteter. Det handler om selve evangeliet. Den tidlige kristne kirke stod med en tilsvarende konkret udfordring, som apostlen Paulus behandlede med teologisk grundighed. De jøde-kristne menigheder blev med tiden mere og mere brogede i deres etniske og kulturelle sammensætning, efterhånden som hedninger fra den græsk-romerske verden tilsluttede sig de kristne fællesskaber.

Et segment af kristne jøder mente, at man måtte assimileres ind i den jødiske tradition for at kunne opnå fuld status i menigheden. Nogle af de helt centrale stridsspørgsmål dengang var de jødiske spiseregler og omskærelsen. Mon man kan argumentere for at parallellen til i dag er vores sakramentsforståelse og samletradition? Under alle omstændigheder taler Paulus klart og tydeligt imod at stille yderligere krav til kristne med anden kulturel baggrund end troen på Kristus.

Kristenheden i Danmark er ligesom i den tidlige jødiske kristendom også inde i en proces, hvor vi bevæger os fra kulturel ensartethed til en større kulturel forskellighed. Vi har derfor brug for at genlæse de nytestamentlige tekster med henblik på at undgå at ekskludere folk fra de kristne minoritetskulturer i Danmark.

En national kristendom må aldrig blive absolut. Kirken skal hele tiden genoverveje, hvordan evangeliet bedst kan udtrykkes gennem den til enhver tid gældende folkelighed. I dag er denne folkelighed mangfoldig.

3. Den evangelisk-lutherske tradition

"Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten". Sådan lyder Grundlovens §4. Men hvilken betydning har det egentlig for os som kirke i en globaliseret verden?

Kristendommens udbredelse fra vesten til resten af verden har betydet, at de vestlige konfessionelle skillelinjer har sat sig spor i de nye kirker i det globale syd. Missionsselskaberne, som i mange tilfælde var bygget op om en bestemt kirkeretning, arbejdede hver især ud fra geografiske områder, som de havde fået tildelt af den herskende kolonimagt. Den lokale kirke, som efterhånden blev bygget op i tilknytning til den sendende moderkirke, var derfor oftest domineret af en bestemt etnisk gruppe.

Det betyder, at der mange steder i verden er opstået et sammenfald mellem etniske og konfessionelle tilhørsforhold. Vi kender det også fra vores egen historie. Kirkesplittelser har ofte været sammenfaldende med sproglige og kulturelle forskelle.

I en globaliseret verden med øget migration mellem verdens lande udfordrer dette også den kirkelige enhed på lokalt plan. En burmesisk flygtning vil højst sandsynligt have baptistisk baggrund. En polsk migrantarbejder vil højst sandsynligt have romersk-katolsk baggrund. En nigerianer vil højst sandsynligt have en eller anden form for pinsekirkelig baggrund. Vores virkelighed i Danmark i dag er, at de etniske og konfessionelle skillelinjer forstærker hinanden.

Med mindre vi ønsker at ende som en etnisk homogen folkekirke midt i et pluralistisk samfund, så må vi for alvor begynde at tale om vores konfessionelle identitet som evangelisk-lutherske og om vores mellemkirkelige ambitioner.

De færreste danskere ville – såfremt de skulle flytte til Congo og ønskede at blive en del af den stedlige kirke der – have noget forhold til den kimbanguistiske kirke og deres kirkefader Simon Kimbangu. De færreste ville forbinde denne tradition med noget, skønt der er tale om et kirkesamfund med mere end 5 mio. medlemmer.

På tilsvarende måde er der ikke mange migranter, der har begreb om, hvem Luther var, selvom de måske kan tilslutte sig de fleste af hans mærkesager, hvis de får dem forklaret. Men nogen følelsesmæssig og erfaringsmæssig tilknytning skal vi ikke forvente.

Igen har Henry Venn nogle vigtige betragtninger: "Efterhånden som den lokale kirke får et nationalt særpræg, så vil den til sidst erstatte de kirkeskel, som nu indføres af vestlige missionærer." Han fortsætter med en formaning til missionærerne om, at denne indsigt må komme til udtryk i den måde, hvorpå missionærerne tænker deres forhold til missionsselskaber fra andre kirkeretninger.

Disse mellemkirkelige takter fra missionsmarken er vigtige at besinde sig på, når vi i dag skal overveje, hvordan vi som evangelisk-luthersk folkekirke skal agere i en situation, hvor migranter ikke deler kirketradition med os.

En tilpasning af den folkekirkelige monokultur må nødvendigvis også indebære en nytolkning af vores identitet som evangelisk-luthersk kirke. Grundtvig brød sig ikke om at folkekirken skulle betegnes som evangelisk-luthersk. Han var mistænksom overfor at folkekirken skulle defineres ud fra et snævert lærebegreb. Derimod ønskede han en folkekirke med en udpræget grad af frihed.

Uden at gøre mig til ekspert i Grundtvigs kirkesyn, så forekommer det mig, at der er væsentlige elementer i hans tankegods, som kan aktualiseres og videreudvikles så det kan belyse nutidens udfordringer med for folkekirken.

Et eksempel på hvordan dette kunne se ud i dag er Kolding International Congregation: Økumenisk menighed på evangelisk-luthersk grundlag.

Til næste år skal vi fejre reformationsjubilæet. Vi kan vælge at bruge reformationsåret til at fortabe os i fortiden, eller vi kan vælge at bruge anledningen til at re-aktualisere og videreudvikle nogle af vores kirkefædres indsigter. Her er det måske nyttigt at huske på den østrigske komponist og dirigent Gustav Mahlers ord om, at **"tradition er ikke at tilbede asken, men at viderebringe flammen."**

4. KONKLUSION

Dette leder til konklusionen, hvor jeg vil pege på tre anbefalinger til, hvad folkekirken konkret kan gøre for at imødekomme nogle af de udfordringer, som globaliseringen stiller os i:

1. I alle landets kommuner er der etableret samarbejde mellem kommunen og de kirkelige græsrodder om integrationsopgaven.
2. I halvdelen af landets 104 provstier eksisterer der et menighedstilbud, som er målrettet migranter og som ledes af en præst med migrantbaggrund.
3. Der gives mulighed for dobbelt medlemskab, så det bliver muligt både at være medlem af folkekirken og fx en migrantmenighed på samme tid.

Mel: Spænd over os dit himmelsejl

Med kristenhed fra fremmed egn

vi menighed må være
udleve kirkens kendetegn:
At vidne om én Herre.
I enhed vi erfare vil
mangfoldighed er kilde til
velsignelsernes bæger.

Lad bryde med forsonings ild
de mure, som kan være.
Lad freden gro, og hjælp da til
at jeg må stadig lære:
På villighedens smalle vej
at elske, som du elsker mig,
mit hjem, min by, min verden.

Søren Dalsgaard 2016